

Ders : 63

Konu : İdarecinin Vasıfları-5

6. Tevazu ve Vakar Sahibi Olmak:

Tevâzu, **alçak gönüllü olmak, kibirlenmemek** anlamına gelir. Kişinin, kendi nefsinin kulluk mevkiine koyması ve insanlara karşı kibirlenmemesi, kendini büyük görmemesine **"Tevazu"** denir.¹

Vakar ise, ağır başlı olmak demektir, Tevâzu sahibine **"Mütevâzi"**, vakar sahibi olana da, **"Vakûr"** denir.

Mü'min hem mütevâzi, hem de vakûr olmalıdır. Dinimiz bunu emretmiştir. Cenâb-ı Hak, mütevâzi kulları hakkında şöyle buyurmaktadır:

وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِیْنَ یَمْشُوْنَ عَلَی الْاَرْضِ هَوْنًا وَاِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُوْنَ قَالُوْا سَلَامًا

"Onlar yeryüzünde tevazu içinde yürürler. Câhiller onlara laf attıkları zaman, "selâm!" der (geçer)ler."² Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah için alçak gönüllü davranırsa, kuşkusuz Allah da onun derecesini yükseltir."³

İslâm ahlakçılarına göre; bir insan diğer insanlara karşı genellikle üç değişik tavır takınabilir. Bu tavırlar:

- Kibir:** Kendisini başkalarından daha büyük ve değerli görmesi,
- Zillet:** Kendisini aşırı derecede küçük ve hor görmesi,
- Tevazu:** Kişinin, başkalarına değer verip, alçakgönüllü olmasıdır.

Bunlardan kibir ve zillet; kötü huylardan (rezilet), tevazu ise, iyi huylardan (fazilet) sayılmıştır.⁴

Mütevâzi insan :

- Kibirlenmez, böbürlenmez.
- Kendinden aşağı olanlara küçük muamelesi yapmaz.
- İnsanları hor ve hakir görmez.

Vakûr insan ise:

- Haysiyet ve şerefini korur.
- Mevki ve makamının hakkını verir.
- Nerede nasıl davranacağını bilir.

وَلَا تَمْشِ فِی الْاَرْضِ مَرَحًا اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طَوْلًا

كُلُّ ذٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوْهُ

"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen(ağırlık ve azametle) ne yeri yarabilir ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin. Bütün bu sayılanların kötü olanları, Rabbinin nezdinde sevimsizdir."⁵

- Kalbin tevazusu imandır.
- Bedenin tevazusu ibadettir.
- Ruhun tevazusu itaattir.
- Nefsin tevazusu âcizliğini anlamaktır.

Tevazu, kibrin zıddıdır. Kibir, bir idareci için en büyük ayıptır.

"Ayıplarımı bir hediye gibi önüme getirene Allah merhamet etsin" (Hz.Ömer r.a)

¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, sh.657

² Furkân suresi, 63. ayet

³ Müslim, Kitabü'l-Birr ve's-Sıla, 69

⁴ İslâm'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi, C.4, sh.2029

⁵ İsrâ sûresi, 37-38. âyetler

“Kibir bele bağlanan bir taş gibidir. Onunla ne yüzülür ne de uçulur.”(Hacı Bayram-ı Veli)

Bir idareciyi, bulunduğu bölgede ve insanların arasında en sevimli kişi yapan özelliklerin başında Tevazu sahibi olması,yani alçak gönüllü olması gelir. İnsanlarla ünsiyet oluşturmanın yolu tevazu sahibi olmaktır.Tevazu, idareci ile muhatabı arasında bir köprüdür. Kibir ise, idareci ile muhatabı arasına örülmüş bir duvar gibidir.

“Kibirli olma! Kibirli insan, sarımsak kokan ağız gibidir. Herkesi kendinden uzaklaştırır.”(Ali Fuat Başgil)

“Alçak gönüllü ol! Mütevazi insan meyve ağacına benzer.Meyve dalının yere eğilmesi, meyve- sinin çokluğundandır.” (Ali Fuat Başgil)

Bir idarecinin düşebileceği en büyük tuzak, KİBİR ve GURUR tuzağıdır. Bu tuzak şu şekillerde ortaya çıkar:

- Fakir ve garip insanlarla bir arada bulunmaktan sakınmak, rahatsız olmak,
- Bazen de orta halli insanlarla bir arada olmaktan sakınmak.

Halbuki:

“Güç ve itibar kalıpları, iyilik ve tevazu ise kalpleri fetheder”

- Bazen de giyim-kuşamda kibir ortaya çıkar.
- Bazen de az bir toplulukla muhatab olunca ortaya çıkar. (Beni bunun için mi çağırdınız? Ben bu küçük topluluğa mı konuşacağım?)
- Bazen de konuşma esnasında kendini belli eder. Edebî ve ağdalı cümleler, dudak bükmeler, insanları hafife almalar...

“İşitmeye tahammül edemediğin şeyi, kendin de söyleme.”(Sâdî Şirazî)

f. Bazen de kişinin kendi bilgisini ve becerisini övmekle kibir ortaya çıkar. Âlimlerle gösteriş olsun diye tartışır. İlimden habersiz insanlar arasında çok bildiğini, âlim olduğunu ispatlamaya çalışır. İmam-ı Şafî:

“İnsanlarla münakaşamda, hakkın benim ya da onların lisanından çıkması arasında hiç fark gözetmedim”demektedir.

Hz. Ali(r.a) şöyle buyurur:

“Dört şey devam ettikçe din ve dünya ayakta duracaktır:

- Zenginler, malları ile cömertlik ettikçe,
- Alimler, ilimleriyle amel ettikçe,
- Cahiller,bilmedikleri bilgilerle kibirlenmedikçe,
- Fakirler,dinlerini dünyalarına satmadıkça.

Resûlullah(s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ

“Kalbinde zerre kadar kibir olan kişi cennete giremez.”⁶

Diğer bir hadiste ise;

“Allah bana,insanların tevazulu olmasını vahyetti. Böylece kimse kimseye karşı övünmesin ve hiç kimse diğerine karşı haksızlık edemesin.”⁷ buyurulmaktadır.

Hz.Ali (r.a):

Üç şey vardır ki bunlar tevazunun başıdır:

- Karşılaştığın kimseye önce senin selâm vermen,
- Bir toplulukta bulunduğun zaman oradakilerden (onların bulunmasından) hoşnud olman,
- Riyadan ve şöhretten nefret etmendir.” buyurmaktadır.

⁶ Müslim, İman 147

⁷ Müslim, Cennet 64

Dinimiz, tavazu ve vakar sahibi olmayı emretmekle beraber bu hususta aşırı gitmeyi yasaklamıştır. Çünkü aşırı tevâzu insanı zillete düşürür. Herkesin maskarası haline getirir. Mütevâzi olacağım, başkalarına karşı alçak gönüllü olacağım diye:

- Herkesin hakaretine katlanmak,
 - Kötü davranışlara tahammül etmek,
 - Aşağılanmalara, alay etmelere razı olmak, tevâzu değil, zillettir.
- Vakarda aşırılık ise, insanı kibirli ve gururlu hale getirir.

Tevâzu sahibi bir insan:

- a. Her insanla birlikte yaşayabilen insandır.
- b. Herkesi olduğu gibi kabul eden, onlara değer veren insandır.
- c. İnsanlara hizmet etmek için koşan, kendisi için hizmet ve hürmet beklemeyendir.
- d. İslâm'ın ölçüleri içinde herkese karşı alçakgönüllü davranandır, onları küçük görmeyendir.
- e. İnsanlarla ilişkilerini kesmeyendir.

Kim tevâzu gösterirse, Allah onu yükseltir. Çünkü tevâzu göstermek :

- Hakk'a teslim olmak,
- O'na itaât etmek,
- Hakk'ı söyleyenden kabul etmektir.

Mal ile kibirlenen zenginlere karşı kibirlenmek, fakirlere karşı da alçak gönüllü olmak tevâzudur.

**Ne câh* iledir, ne mal iledir,
Beyim, ululuk kemâl iledir. (Şahidî)**

Dersimizi Mevlânâ'nın şu sözleriyle bitirelim:

"Mağrur olma; şükredici, alçak gönüllü ol. Yani şeytan gibi kendini görme. Benlik sözü, keremi men edip; rahmet dalını keser.

Biz ve ben dâvâsı sana yakışmaz. Mülk, mülkün sahibine lâyıktır. Bizlik ve benlik, halk için merdiven gibidir. Sonunda oradan düşmek kaçınılmazdır. En üste çıkanın; düştüğü zaman, kemikleri daha fazla kırılır.

Bunlar küçük şeylerdir, asıl olanlara bak! Büyüklenmek, Hakk'a şirk koşmaktır; sakın!

O'na kulluğun, sultanlıktan iyidir, zira: "Ben ondan hayırlıyım" sözü, şeytanın sözüdür. İblis'in kibriyle, Âdem'in kulluğunu farket de, Âdem'in kulluğunu tercih et.

Sen de toprak gibi tevâzu madeni ol. Seni beylerin beyi yapayım.

Su, yukarıdan aşağıya akar. Sonra aşağılarda iken yükselir. Buğday, yukarıdan yerin altına girer. Sonra bir başak olarak yükselir.

Her meyvenin tohumu önce toprak olur, sonra göklere baş çeker.

Her nimetin aslı göktendir. Toprağa inip, alçalıp, can için gıda olurlar."

Alınacak Dersler:

1. Müslüman, tevazu ve vakar sahibi olmalıdır.
2. Kibir ve gurur şeytanın vasfıdır. Bundan uzak durulmalıdır.
3. Mü'min aşırı tevazu gösteriyorum diye zillete düşmez. Tevazuda israf, zillettir.

Not: Bu hafta;

1. Tevazu sahibi olmaya çalışalım, kibirden uzak duralım.
2. Resûlullah (s.a.v.)'in "Kalbinde zerre kadar kibir bulunan cennete giremez." Mânâsıyla beraber hadisini ezberleyelim